

Αναλογιστικές Μελέτες Επικουρικών Ταμείων

Ανατομία και Ευρήματα

Ακολουθώντας τον τίτλο της ημερίδας, θα αναφέρω εισαγωγικά πως η Επικουρική Ασφάλιση ασθενεί βαριά. Και η ασθένεια αυτή έχει αρχίσει προ πολλών ετών. Στα χρόνια που πέρασαν οι αναλογιστικές μελέτες έδειχναν – όπως οι διαγνωστικές εξετάσεις στον ασθενή – το πρόβλημα.

Τον Ιανουάριο του 1986 – πριν από 25 χρόνια – το περιοδικό Οικονομικός Ταχυδρόμος δημοσίευσε εκτενές άρθρο με τίτλο, "Το οικονομικό αδιέξοδο στο ΙΚΑ".

Ως νέος τότε αναλογιστής, έστειλα επιστολή στον Διευθυντή του περιοδικού την οποία και δημοσίευσε σε επόμενο τεύχος.

Θα αναφέρω ορισμένα μόνο χαρακτηριστικά σημεία της επιστολής εκείνης.

"οι ασφαλιστικοί μας οργανισμοί παρέχουν καλύψεις, που τροφοδοτούνται και λειτουργούν τελικά με το (pay as you go) αναδιανεμητικό σύστημα και όχι το κεφαλαιοποιητικό. Και είναι φυσικό αυτό όταν για αρκετά χρόνια τα αποθέματα των οργανισμών αυτών τοποθετούντο σε επενδύσεις πενιχρής απόδοσης ή μηδενικής. Δεν είναι άξιο θαυμασμού και απορίας το σημερινό οικονομικό πρόβλημα του ΙΚΑ όταν για αρκετά χρόνια ίσως και από την έναρξη λειτουργίας του μεγάλου μας ασφαλιστικού οργανισμού δεν δημιουργούνται επαρκή αποθέματα από τις εισφορές, για να καλύψουν τις παροχές. Και ακόμα δεν πρέπει να μας εκπλήσσει το σημερινό οικονομικό έλλειμμα του όταν τα αποθέματά του, όποια και αν ήταν αυτά, δεν τοποθετούντο σε αποδοτικές επενδύσεις.

Είναι για την αναλογιστική επιστήμη σίγουρο, ότι μια σχετική μελέτη εκπονημένη κάποια χρόνια πριν θα έδειχνε με ακριβή στοιχεία τη μελλοντική του πορεία. Και δεν πιστεύω ότι η αναλογιστική μελέτη για τους ασφαλιστικούς μας οργανισμούς είναι είδος πολυτελείας. Εκτός αν πράγματι υπήρχαν, αλλά οι διάφοροι αρμόδιοι τις έβλεπαν σαν περιττό σχόλιο.

Μακροχρόνια τα μεγέθη, παροχές και εισροές του ασφαλιστικού οργανισμού πρέπει να βρίσκονται σε ισορροπία. Η σχέση αυτή ελέγχεται κάθε χρόνο – κλείνοντας – στην πορεία του οργανισμού ένα χρόνο εμπειρίας και οικονομικών αποτελεσμάτων.

Η οποιαδήποτε μεταβολή στα δύο παραπάνω μεγέθη πρέπει να μελετάται προσεκτικά. Μια αύξηση των παροχών αν δεν αντισταθμίζεται με ανάλογες εισροές και επενδύσεις θα επιφέρει διαταραχή της ισορροπίας των μεγεθών αυτών διαχρονικά."

Αυτά έγγραφα τότε στις 21/1/1986.

Και το συνταξιοδοτικό πρόβλημα παραμένει έντονο και για την επικουρική

ασφάλιση και ζητά επίμονα αποτελεσματική και βιώσιμη λύση.
Και σήμερα το ίδιο πρόβλημα συζητάμε με διαφορετικό όμως τίτλος.
Και είναι προφανές ότι και στο εγγύς μέλλον το ίδιο πρόβλημα θα μας
απασχολήσει πάλι και φυσικά με περισσότερη ένταση.

Πριν μερικά χρόνια ακούστηκαν στις προτάσεις των ειδικών για το
ασφαλιστικό ότι θα εφαρμόζεται συνεχής αναλογιστική παρακολούθηση
της πορείας του ασφαλιστικού συστήματος.

Ελπίζω και εύχομαι αυτό να υλοποιείται με την ανάλογη σοβαρότητα.

1. Συχνά ακούμε για το **αναλογιστικό έλλειμμα** του συνταξιοδοτικού μας
συστήματος που το μέγεθός του προσεγγίζει την τάξη μεγέθους του
κρατικού προϋπολογισμού.

Ας δούμε με απλή προσέγγιση το μέγεθος αυτό.

Οι αναλογιστικές μελέτες εκτιμούν τα μεγέθη των παροχών και των
εισροών σε παρούσες αναλογιστικές αξίες καθώς και την περιουσία του
ταμείου (αποθέματα) με τις αποδόσεις των επενδύσεων.

*Το παρακάτω Αναλογιστικό Ισοζύγιο είναι από την αναλογιστική μελέτη
μεγάλου ταμείου επικουρικής ασφάλισης η οποία εκπόνησα το έτος 2007.*

Τα μεγέθη αυτά απεικονίζονται στο **αναλογιστικό ισοζύγιο** όπου έχουμε:

- την παρούσα αξία των εκτιμώμενων παροχών για τους ασφαλισμένους.
(με τα συσσωρευμένα και μελλοντικά δικαιώματά τους)
- την παρούσα αξία των παροχών που καταβάλλονται στους ήδη
συνταξιούχους όλων των κατηγοριών (σύνταξη γήρατος, σύνταξη
αναπηρίας, σύνταξη χηρείας, επίδομα ορφανών).
- την παρούσα αξία των μελλοντικών εισφορών από την ημερομηνία της
μελέτης μέχρι τη συνταξιοδότηση όλων των ασφαλισμένων.
- την περιουσία του ταμείου (αποθεματικά) χρηματοοικονομικές
επενδύσεις με τις αποδόσεις τους καθώς και την ακίνητη περιουσία.
- την παρούσα αξία των υποχρεώσεων διαδοχικής ασφάλισης.

ΑΝΑΛΟΓΙΣΤΙΚΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΚΛΑΔΟΥ ΣΥΝΤΑΞΕΩΝ	
ΠΑΡΟΥΣΑ ΑΞΙΑ ΠΑΡΟΧΩΝ ΑΣΦΑΛΙΣΜΕΝΩΝ	8.238.212.353
Συσσωρευμένα Δικαιώματα	3.098.770.579
Μελλοντικά Δικαιώματα	5.139.441.774
ΠΑΡΟΥΣΑ ΑΞΙΑ ΠΑΡΟΧΩΝ ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΩΝ	1.557.054.838
ΠΑΡΟΥΣΑ ΑΞΙΑ ΕΙΣΦΟΡΩΝ	3.215.339.279
ΑΞΙΑ ΑΚΙΝΗΤΩΝ ΤΑΜΕΙΟΥ	10.926.973
ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ	972.251.961
ΠΑΡΟΥΣΑ ΑΞΙΑ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ ΔΙΑΔΟΧΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ	54.971.503
<i>ΠΑΡΟΥΣΑ ΑΞΙΑ ΕΙΣΦΟΡΩΝ ΑΣΦΑΛΙΣΜΕΝΩΝ ΜΕΛΛΟΥΣΑΣ ΓΕΝΙΑΣ</i>	<i>2.189.374.695</i>
<i>ΠΑΡΟΥΣΑ ΑΞΙΑ ΠΑΡΟΧΩΝ ΑΣΦΑΛΙΣΜΕΝΩΝ ΜΕΛΛΟΥΣΑΣ ΓΕΝΙΑΣ</i>	<i>2.924.771.893</i>
ΣΥΝΟΛΟ ΠΑΡΟΥΣΑΣ ΑΞΙΑΣ ΕΣΟΔΩΝ	6.387.892.908
ΣΥΝΟΛΟ ΠΑΡΟΥΣΑΣ ΑΞΙΑΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ	12.775.010.587
ΑΝΑΛΟΓΙΣΤΙΚΟ ΕΛΛΕΙΜΜΑ	-6.387.117.679
ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΠΟΚΑΛΥΨΗΣ (Σ.Ο.Ε.)	14,82%

Επειδή η αναλογιστική μελέτη δεν προσεγγίζει την βιωσιμότητα του ταμείου στατικά (ως κλειστή ομάδα) αλλά δυναμικά, στο αναλογιστικό ισοζύγιο προστίθενται και οι παροχές και οι εισφορές (σε παρούσα αναλογιστική αξία) των ασφαλισμένων της μέλλουσας γενιάς.

Δηλαδή γίνεται εκτίμηση με βάση τα ιστορικά στοιχεία και τις προβλέψεις του ταμείου για τους ασφαλισμένους που θα προστεθούν στο ταμείο σε βάθος χρόνου μιας 35ετίας τουλάχιστον (άνδρες, γυναίκες, αρχικός μισθός, ηλικία εισόδου, αύξηση μισθών, ηλικία συνταξιοδότησης) και σύμφωνα με τον ισχύοντα κανονισμό παροχών.

Η διαφορά του συνόλου των εισροών (εσόδων) και εκροών (υποχρεώσεις) του αναλογιστικού ισοζυγίου μας δίνουν το **αναλογιστικό έλλειμμα**.

Έτσι λοιπόν το αναλογιστικό έλλειμμα είναι ένα μέγεθος σημαντικό για τη μελλοντική πορεία του ταμείου σε βάθος χρόνου και με καθοριστικές πληροφορίες για το μέλλον του και τη βιωσιμότητα του.

Τα συμπεράσματα που εξάγονται αφορούν στην επίδραση, θετική ή αρνητική που έχουν στο αναλογιστικό έλλειμμα οι παρεμβάσεις στον

κανονισμό παροχών και τη χρηματοδότηση του ταμείου, διαχρονικά. Δεν γνωρίζω αν αυτό έχει γίνει για το σχεδιασμό των παρεμβάσεων που περιέχονται σε κάθε ασφαλιστικό νομοσχέδιο. (κύριας ή επικουρικής ασφάλισης)

2. Σύμφωνα με τα διεθνώς αποδεκτά πρότυπα που ισχύουν για αναλογιστικές μελέτες κοινωνικής ασφάλισης αλλά και τη σχετική απόφαση του Υπουργείου "προδιαγραφές εκπόνησης αναλογιστικών μελετών" (απόφαση 21533/293/12.9.2006) στην αναλογιστική μελέτη και στο κεφάλαιο που περιέχονται τα Συμπεράσματα και οι Προτάσεις αναφέρεται και ο (Σ.Ο.Ε.) **Συντελεστής Οικονομικής Επικάλυψης ή Συντελεστής Αποθεματοποίησης.**

Τι μας δείχνει ο συντελεστής αυτός.

Για τους ήδη ασφαλισμένους οι παροχές τους (σύνταξη γήρατος, σύνταξη αναπηρίας, σύνταξη χηρείας, επίδομα ορφανών) και πάντα σε παρούσα αναλογιστική αξία, εκτιμώνται χωριστά για τα συσσωρευμένα δικαιώματα και χωριστά για τα μελλοντικά δικαιώματα των ασφαλισμένων.

Δηλαδή χωριστά:

- για το τμήμα των παροχών που υπολογίζεται με τα χρόνια ασφάλισης από την έναρξη της ασφάλισης κάθε ασφαλισμένου μέχρι την ημερομηνία εκπόνησης της αναλογιστικής μελέτης και των αντίστοιχων εισφορών που έχουν καταβληθεί το χρονικό αυτό διάστημα (συσσωρευμένα δικαιώματα).
- και το τμήμα των παροχών που υπολογίζεται με τα χρόνια ασφάλισης για κάθε ασφαλισμένο από την ημερομηνία εκπόνησης της αναλογιστικής μελέτης μέχρι την εκτιμώμενη ημερομηνία συνταξιοδότησης του (μελλοντικά δικαιώματα).

Το συνολικό ποσό που αντιπροσωπεύει τα συσσωρευμένα δικαιώματα των ασφαλισμένων καθώς και τις υποχρεώσεις προς τους ήδη συνταξιούχους, συγκρίνεται με τα αποθεματικά του ταμείου, δηλαδή την περιουσία του ταμείου (χρηματοοικονομικές επενδύσεις και αξία ακίνητης περιουσίας).

Ο Συντελεστής Οικονομικής Επικάλυψης ή Συντελεστής Αποθεματοποίησης μας δείχνει σε τι ποσοστό είναι καλυμμένες με περιουσιακά στοιχεία (αποθεματικά) οι υποχρεώσεις του ταμείου προς τους ήδη συνταξιούχους και τους ασφαλισμένους για τα συσσωρευμένα δικαιώματα τους για τα

οποία και έχουν καταβληθεί οι εισφορές.

Το ιδανικό ποσοστό είναι οι υποχρεώσεις αυτές να καλύπτονται με αποθεματικά που πλησιάζουν το 100%.

Τον πραγματικό Σ.Ο.Ε. για την επικουρική ασφάλιση δεν γνωρίζω ούτε μπορώ να εκτιμήσω. Προφανώς είναι σε πολύ χαμηλό ποσοστό και ίσως σε ορισμένες περιπτώσεις να "μην υπάρχει σάλιο".

Κλείνοντας θα αναφέρω συμπερασματικά:

Οι δύσκολες οικονομικές συνθήκες και κοινωνικές σχέσεις αυξάνουν το αίσθημα ανασφάλειας και ο εργαζόμενος και ο συνταξιούχος εξαρτώνται όλο και περισσότερο από το εισόδημα της εργασίας του και της συνταξιοδότησης του.

Το διαχρονικό πρόβλημα του χαμηλού ΣΟΕ (Συντελεστής Οικονομικής Επικάλυψης ή Αποθεματοποίησης) όπου τα αποθεματικά δεν καλύπτουν ούτε την παρούσα αξία των παροχών προς τους συνταξιούχους, δεν επιτρέπει να είμαστε αισιόδοξοι για το μέλλον της επικουρικής ασφάλισης. Θα πρέπει να αρχίσει αμέσως η σύσταση αποθεματικών που θα καλύπτουν διαχρονικά και με επάρκεια τις υποχρεώσεις προς τους ήδη συνταξιούχους καθώς και τα συσσωρευμένα δικαιώματα των ασφαλισμένων.

Δηλαδή η επικουρική ασφάλιση να έχει υψηλό ΣΟΕ.

Τα αποθεματικά αυτά θα πρέπει να επενδύονται σε ελεγχόμενες, ασφαλείς και αποδοτικές επενδύσεις.

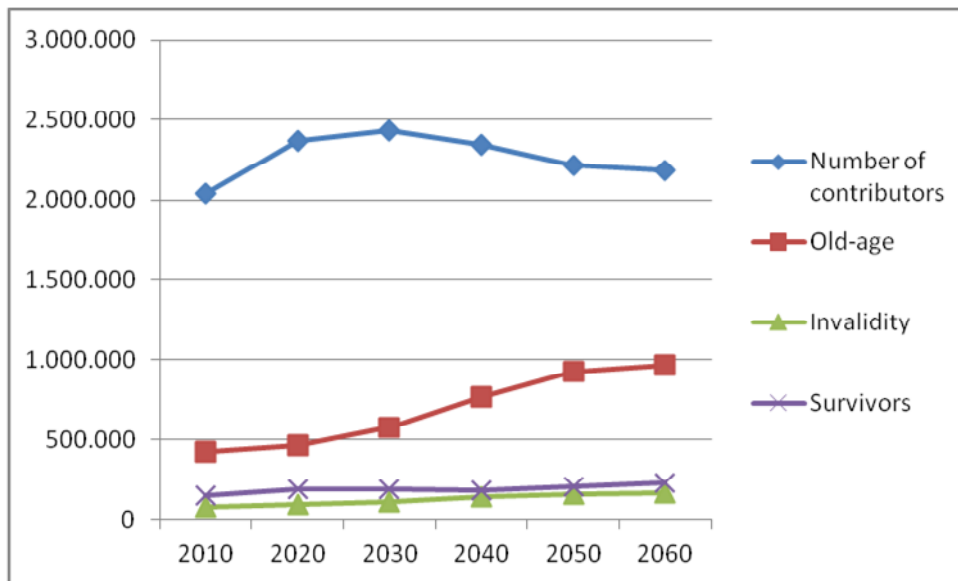
Διαφορετικά όποια παρέμβαση και αν γίνει στον κανονισμό παροχών των ταμείων, θα είναι λύση προσωρινή χωρίς ουσιαστική και βιώσιμη λύση του προβλήματος της επικουρικής ασφάλισης.

Οι πίνακες που ακολουθούν είναι από τις αναλογιστικές μελέτες που εκπονήθηκαν πρόσφατα για την επικουρική ασφάλιση και συγκεκριμένα για το ΕΤΕΑΜ.

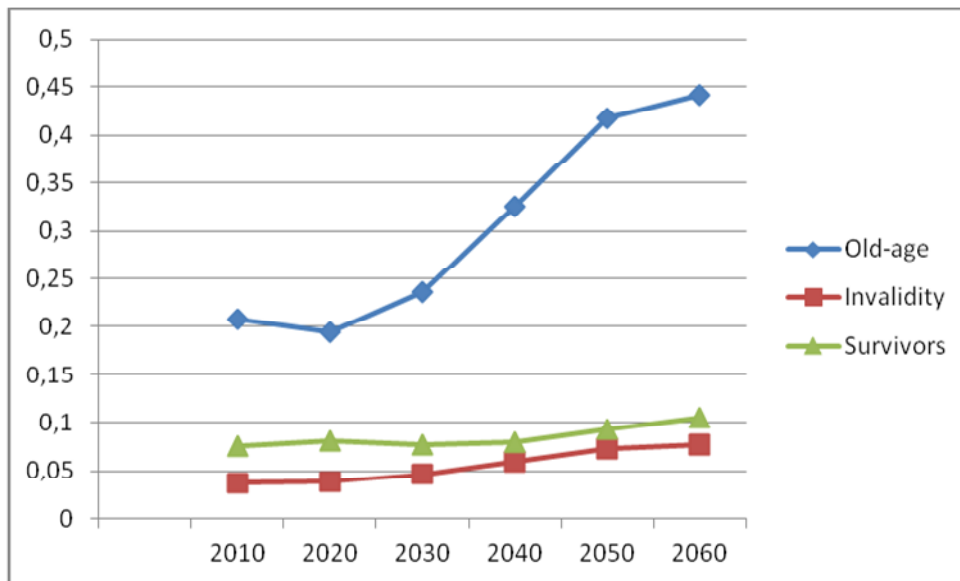
Στην Ε.Π.ΚΟ.ΔΙ. δόθηκαν μόνο οι πίνακες αυτοί και για ορισμένα ταμεία χωρίς κανένα στοιχείο ή αναφορά για τις παραδοχές (βιομετρικές, οικονομικές κλπ) σχετικά με την εκτίμηση των μεγεθών αυτών.

Για το λόγο αυτό παρουσιάζω τα στοιχεία των πινάκων αυτών συνοπτικά και με διαγράμματα χωρίς σχολιασμό.

# of pensioners				
Year	Number of contributors	Old-age	Invalidity	Survivors
2010	2.043.155	425.203	75.574	153.832
2020	2.370.280	461.071	91.312	191.072
2030	2.433.714	575.642	112.682	188.490
2040	2.341.128	763.220	139.106	185.746
2050	2.216.321	923.996	160.744	206.823
2060	2.185.568	965.196	169.027	229.080

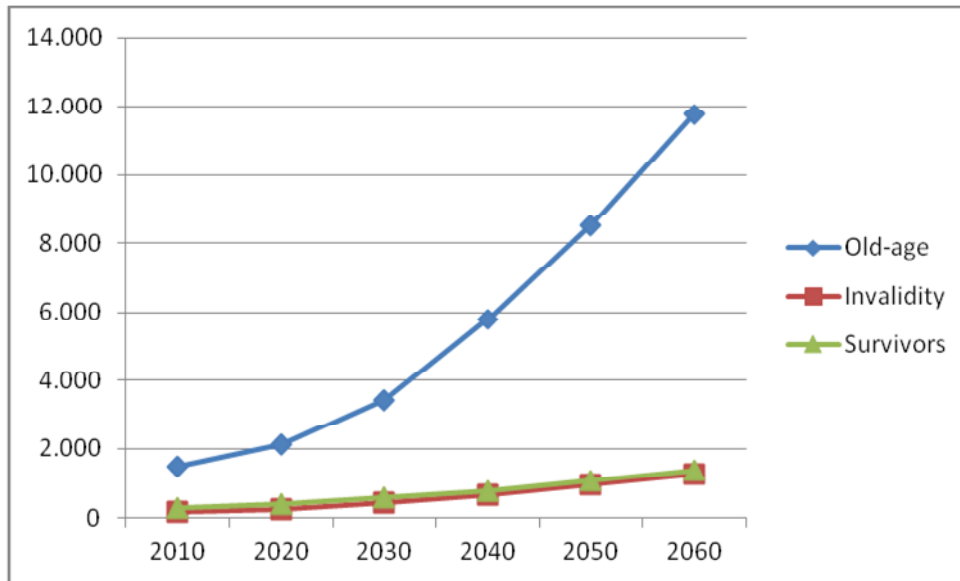

# of pensioners				
Year	Number of contributors	Old-age	Invalidity	Survivors
2010		21%	4%	8%
2020		19%	4%	8%
2030		24%	5%	8%
2040		33%	6%	8%
2050		42%	7%	9%
2060		44%	8%	10%

benefit expenditure projections by benefit category, 2010-2060 (millions)

Year	Old-age	Invalidity	Survivors
2010	1.471	182	282
2020	2.106	270	414
2030	3.424	429	574
2040	5.781	661	777
2050	8.530	951	1.059
2060	11.746	1.282	1.387

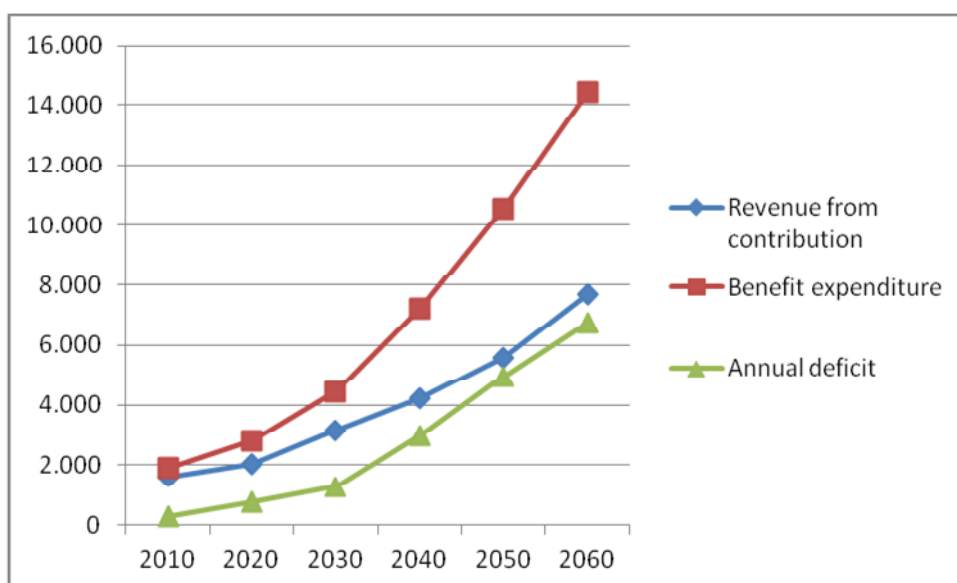

benefit expenditure projections by benefit category, 2010-2060 (millions)

Year	Total Benefits	Benefits (% of GDP)	GDP
2010	1.934	0,84	230.173
2020	2.790	0,98	283.682
2030	4.428	1,14	389.742
2040	7.219	1,35	534.329
2050	10.540	1,46	723.806
2060	14.415	1,43	1.006.135

financial projections summary, 2010-2060 (millions)

Year	Revenue from contribution	Benefit expenditure	Annual deficit	Annual deficit (% of GDP)	contribution (% of GDP)	GDP
2010	1.629	1.934	305	0,13	0,71	230.173
2020	2.027	2.790	763	0,27	0,71	283.682
2030	3.166	4.428	1.261	0,32	0,81	389.742
2040	4.227	7.219	2.992	0,56	0,79	534.329
2050	5.585	10.540	4.955	0,68	0,77	723.806
2060	7.690	14.415	6.725	0,67	0,76	1.006.135

Αθήνα 21/12/2011

Ιωάννης Κοσμέας

Οικονομολόγος - Αναλογιστής